

Kriza revizijske dejavnosti v Sloveniji

Dr. Stanko Čokelc

Vsak sliši samo tisto, kar razume.

Johann Wolfgang von Goethe

Beseda kriza izhaja iz grškega besede krisis, ki pomeni odločiti se oziroma čas odločitve.

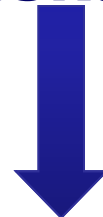
Beseda označuje točko preobrata, kot odločilni trenutek ali stanje pri odločanju in argumentiranju.

Izvorni pomen besede je - odločiti se.

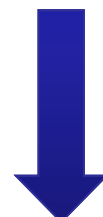
To je čas, ko se razmere začnejo slabšati, zato se pričakuje, da se sprejmejo kritične odločitve.

Potek krize glede na ogroženost ciljev

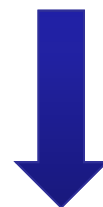
Strateška kriza

Uspešnostna kriza

Kriza plačilne sposobnosti

**Prenehanje revizijskih družb
(prodaja, likvidacija, stečaj)**

Strateška kriza

ogrožanje uspešnostnih virov

Nastane leta 2007, povod je uvedba eura.

- **revizijske družbe cene revizijskih storitev pretvorijo iz tolarjev v eure po uradnem tečaju;**
- **stroški plač se povečujejo zaradi dvigovanja cen;**
- **ko nastopi čas za usklajevanje (dvigovanje) cen nastopi gospodarska kriza;**
- **zaradi stečajev in zmanjšanja obsega poslovanja se zmanjša število zavezancev za revidiranje računovodskih izkazov;**
- **posledica je strah pred izgubo posla, zato se cene revizijskih storitev namesto povečevanja začnejo zmanjševati;**

- ustanovi se Agencija za javni nadzor nad revidiranjem. Med obema nadzornima inštitucijama nastane rivalstvo za prevlado;
- to se konča šele konec leta 2018. V tem času se inštituciji ne ukvarjata s cenami revizijskih storitev. Zadnje usklajevanje oziroma noveliranje cen je opravljeno leta 2004.
- od leta 1994 ni sprememb predvidene porabe časa za revidiranje računovodskih izkazov, čeprav se je povečal obseg zahtev po revidiranju hkrati pa so je razvil elektronski način revidiranja.

Uspešnostna kriza

ogrožanje ciljev uspeha – dobiček, prodaja

Kriza preide v drugo stopnjo, to je krizo poslovne uspešnosti.

- pri malih revizijskih družbah (N 48) je odstopanje od normativnih cen iz leta 2004 veliko;**
- leta 2018, znaša cena pooblaščenega revizorja pri 52 revizijah do 15 EUR, pri 47 v razponu od 15 do 30 EUR in pri 291 v razponu od 30 do 50 EUR;**

Zaračunane urne postavke za pooblaščenega revizorja

	število revizij 2018	2018	2017	2016	2015
od 0 do 15 EUR	52	3 %	0 %	0 %	1 %
od vključno 15-30 EUR	47	3 %	4 %	5 %	4 %
od vključno 30-50 EUR	291	16 %	17 %	17 %	17 %
od vključno 50-70 EUR	486	26 %	25 %	30 %	30 %
od vključno 70-100 EUR	555	30 %	31 %	31 %	31 %
od vključno 100-120 EUR	161	9 %	9 %	7 %	8 %
od vključno 120-150 EUR	120	6 %	9 %	7 %	7 %
od vključno 150-180 EUR	52	3 %	2 %	1 %	1 %
180 EUR in več	75	4 %	3 %	2 %	-
Skupaj	1.839	100,00	100 %	100 %	100 %

- štiri revizijske družbe (8,3 %) leto 2018, izkaže izgubo;
- šest revizijskih družb (12,5 %) za leto 2018, izkaže dobiček do 1.000 EUR;
- šest revizijskih družb (12,5 %) za leto 2018, izkaže dobiček od 1.000 do 5.000 EUR;
- zmanjša se število oseb, ki je pridobilo naziv pooblaščen revizor, leta 2015 je bilo teh 26, leta 2018 pa še samo 9.

Zanimanje za poklic pooblaščen revizor 2015 - 2018

	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Število vpisanih oseb v izobraževanje pooblaščen revizor	2	8	0	8	18
Število oseb, ki je pridobilo naziv pooblaščen revizor	26	16	10	9	61
Število pooblaščenih revizorjev, ki ni podaljšalo dovoljena za delo (izstop)	32	5	25	8	70

Vir podatkov: Slovenski inštitut za revizijo (2019).

Uspešnostna kriza

- **zmanjšuje se število zaposlenih v revizijskih družbah, leta 2015 jih je bilo 261, leta 2018 pa 249;**
- **zmanjševanje relativnih plač v revizijskih družbah; povprečne plače v Sloveniji so leta 1998 znašale 39,4 % plač v revizijski dejavnosti, leta 2018 pa že 70 %.**

Uspešnostna kriza

- po prvem sprejetju smernic za oblikovanje revizijskih cen, so te znašale 15.000 DEM za srednje podjetje, zavezano k reviziji računovodskih izkazov;
- bruto plača pooblaščenega revizorja s potnimi stroški in regresom je znašala 5.000 DEM mesečno, torej je ena revizija srednjega podjetja pokrila tri mesečne bruto plače pooblaščenega revizorja.

Stroški dela v revizijskih družbah v primerjavi s povprečjem v RS

Leto	Povprečni letni stroški dela v EUR/ zaposlenega v majhnih revizijskih družbah	Povprečni letni stroški dela v EUR/zaposlenega v Big 4	Povprečni letni stroški dela v EUR/ zaposlenega v RS
1998	18.905	23.056	9.084
2003	21.329	23.745	11.570
2008	35.599	38.292	16.692
2009	36.174	35.817	17.256
2010	35.483	36.756	24.384
2011	34.533	38.226	24.780
2012	33.248	41.041	25.020
2013	33.336	38.057	22.692
2014	32.623	37.108	25.248
2015	28.413	36.700	25.548
2016	27.955	36.564	26.124
2017	28.485	36.983	26.592
2018	31.025	39.222	27.456

Vir podatkov: lastna raziskava.

Uspešnostna kriza

Danes male revizijske družbe v povprečju zaračunavajo revizijo računovodskih izkazov 6.800 EUR; ob tem znašajo bruto plače pooblaščenega revizorja s potnimi stroški in regresom 5.000 EUR, torej ena revizija srednjega podjetja pokrije 1,36 plače pooblaščenega revizorja.

Prihodek na zaposlenega v Big 4 v Sloveniji v letih 2015–2018 znaša 77 tisoč EUR, pri majhnih revizijskih družbah 73 tisoč EUR, kar je bistveno manj kot v Nemčiji, kjer znašajo 170 tisoč EUR, za prvih deset največjih revizijskih družb.

Povprečne cene revizij 2015 - 2018

	2015	2016	2017	2018
Povprečne cene revizij, ki presegajo 40 ur (v EUR)	9.500	8.903	9.194	9.211
Prihodki revizijskih družb v (mio EUR)	29,5	28,9	29,5	30,6
Gospodarske družbe, ki so na AJPES oddale revidirana letna poročila	1.615	1.586	1.644	1.642

Vir podatkov: lastna raziskava.

Letni prihodki revizijskih družb od leta 2013 naraščajo bistveno manj kot BDP v Sloveniji, kar je nasprotno od razmer v Nemčiji.

Samo 33,8 % pooblaščenih revizorjev je mlajših od 40 let.

Pregled starostne strukture pooblaščenih revizorjev

starostna skupina pooblaščenih revizorjev	N	do 30 let	31-35 let	36-40 let	41-45 let	46-50 let	51-55 let	56-60 let	61-65 let	nad 66 let
število pooblaščenih revizorjev	190	3	12	44	34	34	18	24	18	3
število pooblaščenih revizorjev zaposlenih v revizijskih družbah	127	3	8	32	21	23	11	17	12	0

Vir podatkov: Agencija za javni nadzor nad revidiranjem (2019).

Ekonomski položaj revizijskih družb Big 4, 2015–2018

Ekonomski kazalniki	2015	2016	2017	2018
N	4	4	4	4
Poslovni prihodki	20.253.967	20.264.980	19.843.091	19.234.048
Stroški dela	9.097.573	9.524.576	9.219.221	9.685.832
Število zaposlenih	261	266	252	249
Čisti dobiček/izguba	2.176.856	1.510.536	1.993.991	2.162.018
Stroški dela/zaposlenega	34.856	35.806	36.584	38.898
Prihodek na zaposlenega	77.601	76.184	78.742	77.245

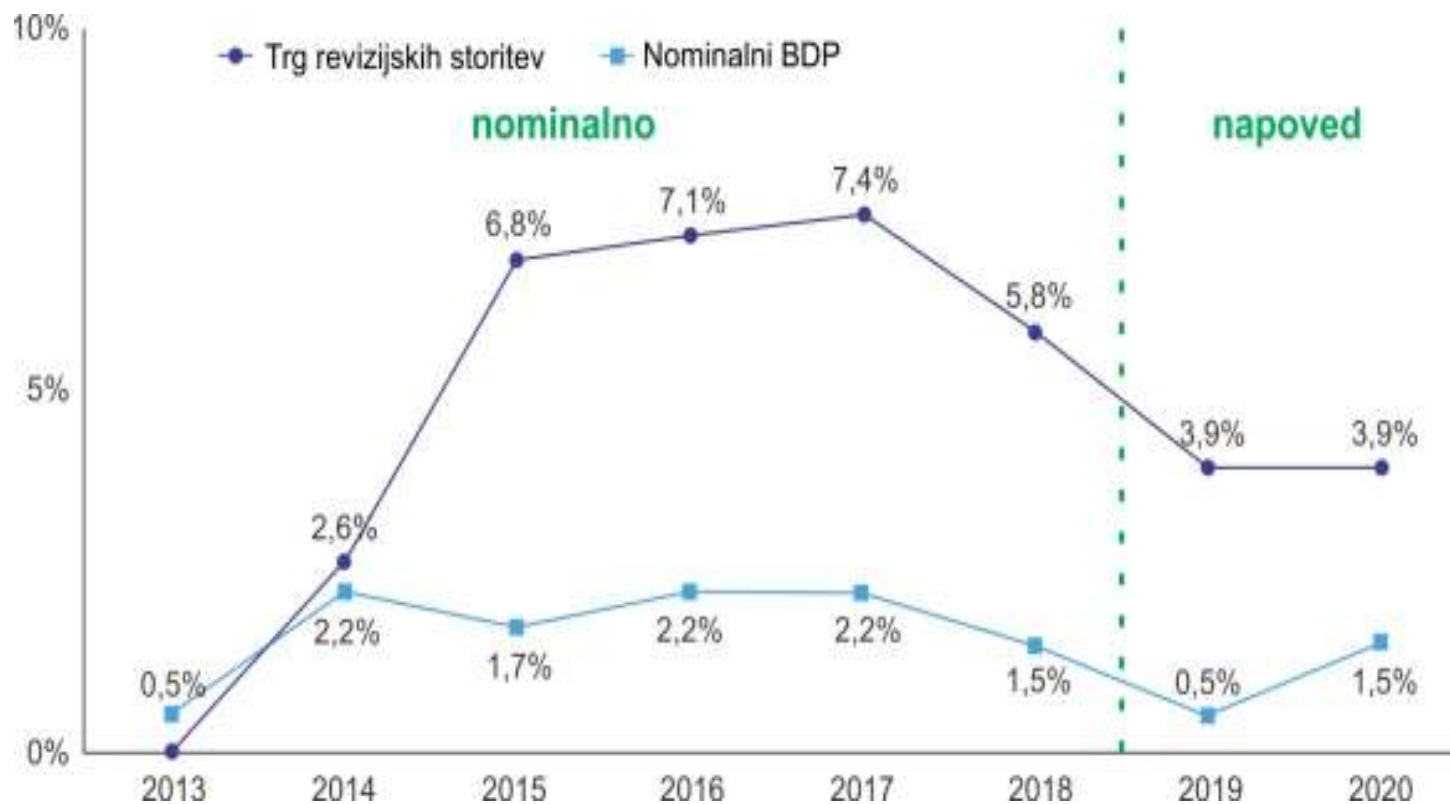
Vir: AJPES (2019), lastna raziskava.

Ekonomski položaj majhnih revizijskih družb, 2015 do 2018

Ekonomski kazalniki	2015	2016	2017	2018
Število revizijskih družb	50	49	47	48
Poslovni prihodki	11,410.322	11,360.521	11,739.708	12,175.846
Stroški dela	5,297.466	5,207.000	5,291.964	5,440.427
Število zaposlenih	162	158	160	153
Čisti dobiček/izguba	746.483	864.584	823.912	809.485
Stroški dela/zaposlenega	32.700	32.955	33.074	35.558
Prihodek na zaposlenega	70.434	71.902	73.373	79.580

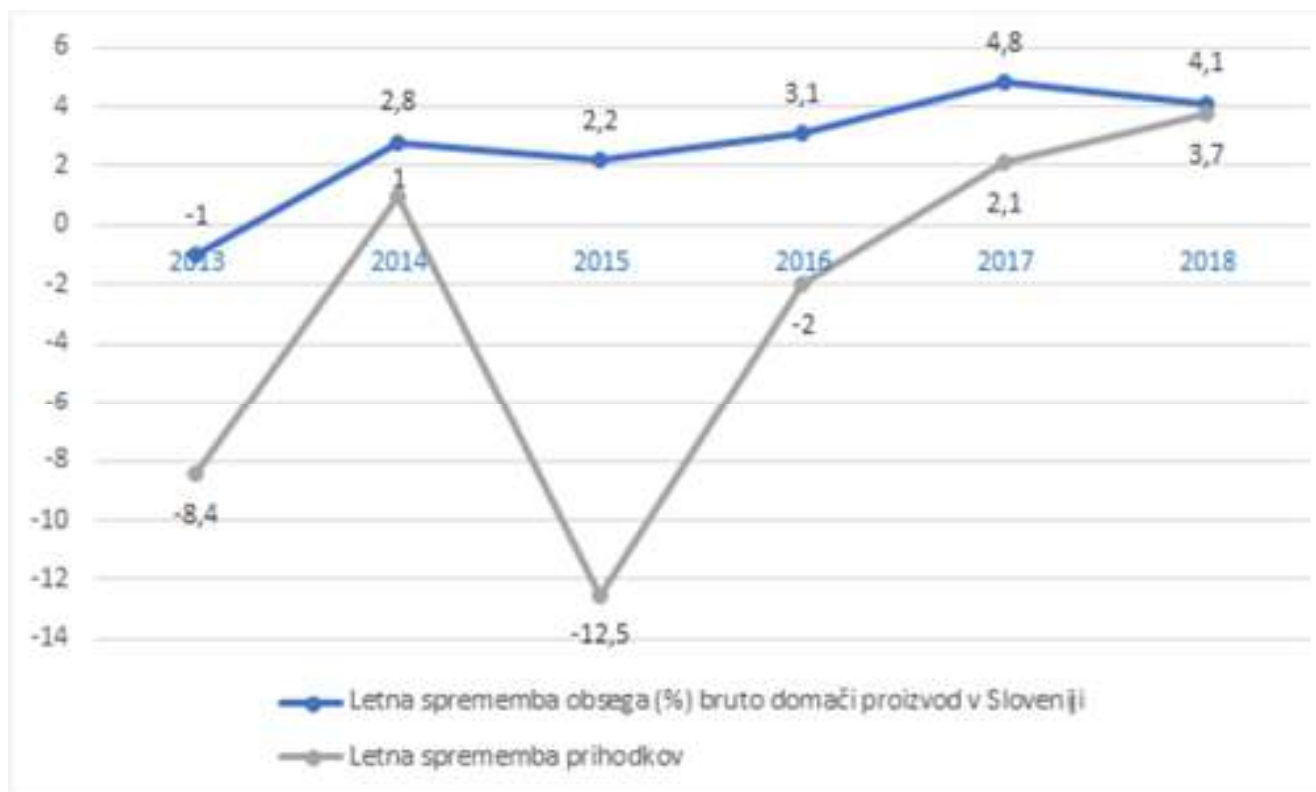
Vir: AJPES (2019), lastna raziskava.

Trg revizijskih storitev in BDP v Nemčiji

Vir: <https://www.luenendonk.de/wirtschaftspruefer-ruecklaeufiges-marktwachstum-setzt-sich-auch-2019-fort/>

Trg revizijskih storitev in nominalni BDP v Sloveniji

Vir podatkov: lastna raziskava.

Uspešnostna kriza

Zmanjšalo se je število revizijskih družb, ustanovljenih do leta 1998, s 24 na 14; ustanovljenih od leta 1999 do 2004, z 8 na 4, ustanovljenih od leta 2005 do 2010, s 16 na 15, ustanovljenih od leta 2011 do 2015. s 6 na 4.

Povečalo pa se je število novoustanovljenih družb v letih od 2016 do 2018, saj je ustanovljenih 12 novih revizijskih družb.

Razlog za novoustanovljene revizijske družbe bila predvidena implementacija Direktive 2014/56/EU in Uredbe 537/2014 v Zakon o revidiranju.

Število registriranih revizijskih družb in pooblaščenih revizorjev

	2015	2016	2017	2018
Revizijske družbe z dovoljenjem za opravljanje storitev revidiranja na dan 31. 12.	54	53	51	52
Pooblaščeni revizorji	188	200	181	183
Revizorji	317	317	317	317
Ocenjeno število aktivnih pooblaščenih revizorjev	138	145	142	134

Vir podatkov: Poročilo o delu Slovenskega inštituta za revizijo (2015–2018).

Pregled vpisa in izpisa iz registra revizijskih družbe

	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Vpis novih revizijskih družb	2	3	2	7	14
Izpis iz registra revizijskih družb	4	2	6	4	16

Vir podatkov: lastna raziskava.

Uspešnostna kriza

V osnutku zakona so bile predvidene tudi bistveno višje kazni (globe) za hujše kršitve, in sicer do 250.000 EUR. Tako bi kazni lahko celo ogrozile obstoj majhnih revizijskih družb, saj so zagrožene globe lahko presegale njihove letne prihodke.

Družbeniki revizijskih družb so zato ali ustanovili nove revizijske družbe ali izvedli oddelitve, da so zmanjšali tveganje izgube do tedaj ustvarjenega premoženja.

Uspešnostna kriza

S spremembo se je pri majhnih revizijskih družbah zmanjšal tržni delež družb, ustanovljenih do leta 1998, s 55 % leta 2014 na 40 % v letu 2018; in tržni delež družb, ustanovljenih od leta 1999 do 2004, s 17 % leta 2014 na 6 % v letu 2018;

Povečal pa se je tržni delež družb, ustanovljenih od leta 2005 do 2010, z 22 % leta 2014 na 30 % v letu 2018; in tržni delež družb, ustanovljenih od leta 2010 do 2015, s 6 % leta 2014 na 14 % v letu 2018.

Spremembe revizijskih družb

Revizijske družbe	Št. družb brez Big 4	Št. vseh družb	2018 Tržni delež z Big 4	2018 Tržni delež brez Big 4
ustanovljene do leta 1998	14	17	61 %	40 %
ustanovljene v letih 1999–2004	4	5	19 %	6 %
ustanovljene v letih 2005–2010	15	15	11%	30 %
ustanovljene v letih 2011–2015	4	4	5 %	14 %
ustanovljene v letih od 2016-2018	12	12	4 %	10 %
Skupaj	49	53	100,00	100,00

Vir: AJPES (2019), lastna raziskava.

Kriza plačilne sposobnosti

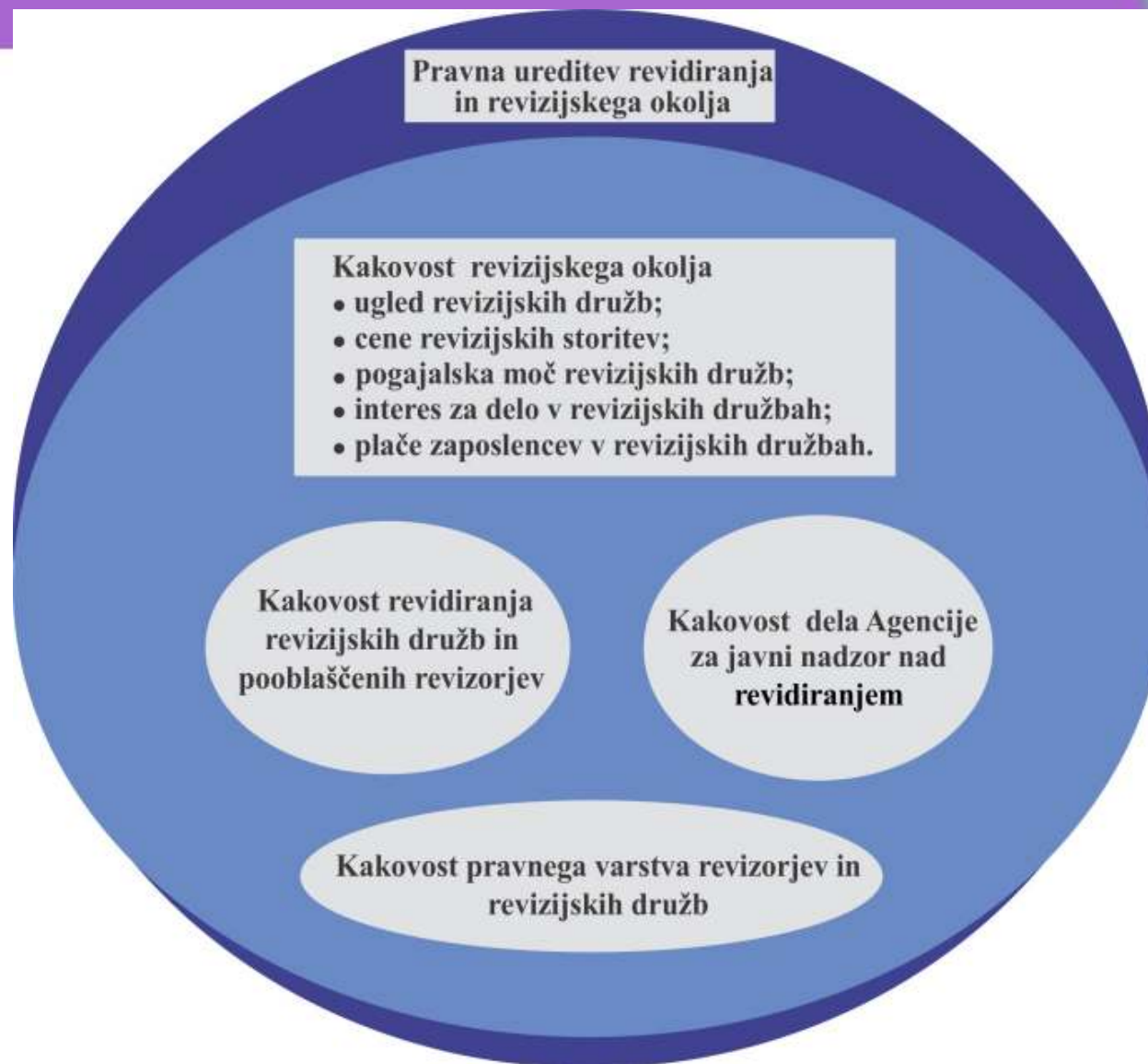
Je zadnja stopnja krize v kateri se pojavi nevarnost nelikvidnosti oziroma prezadolženosti. Zato se pojavlja prodaja, likvidacija, stečaj revizijske družbe.

Kakovost revizijskih storitev

Kakovost revizijskih storitev ni absolutna, ampak osredotočena na postavljene zahteve, kot jih opredeljujejo revizijski standardi, etična pravila, zakonska ureditev, ali vnaprej določena pričakovanja.

Opredelitev in ocenjevanje kakovosti temelji na subjektivnih odločitvah posameznikov.

Model Kakovosti revidiranja

Kakovost pravne ureditve

Kakovost pravne ureditve pomeni zakonsko urejanje revidiranja v katerem zagotavlja kakovost revidiranja in revizijskega okolja.

Pomeni, da kakovostni sistem preprečuje ali onemogoča, krize revizijske dejavnosti. Če pa se ta pojavi, pa ima nadzorni organ pristojnosti, da te anomalije odpravi (nizke cene revizijskih storitev, še posebej, če govorimo o javnem interesu).

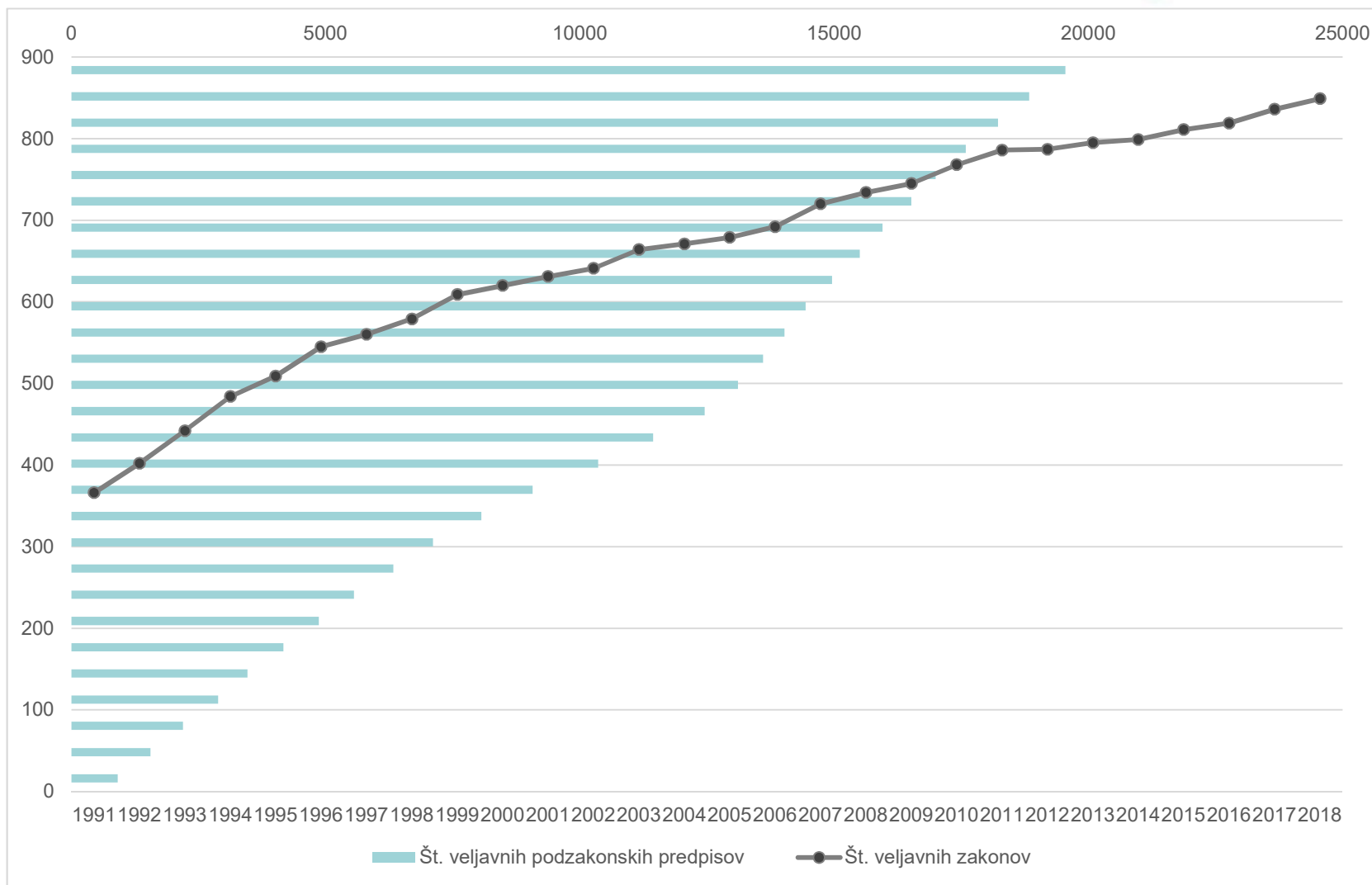

Pregled naraščanje pravnih predpisov

Leto	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Št. veljavnih zakonov	366	402	442	484	509	545	560	579	609	620
Št. veljavnih podzakonskih predpisov	913	1.555	21.92	2.888	3.460	4.171	4.866	5.558	6.332	7.111
Leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Št. veljavnih zakonov	631	641	664	671	679	692	720	734	745	768
Št. veljavnih podzakonskih predpisov	8.061	9068	10.359	11.439	12.452	13.108	13.601	14.022	14.439	14.959
Leto	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Št. veljavnih zakonov	786	787	795	799	811	819	836	849	858	868
Št. veljavnih podzakonskih predpisov	15.504	15.951	16.517	16.995	17.587	18.224	18.835	19.550	20.026	20.410

Vir: <https://www.tax-fin-lex.si/Supervizor/VeljavniPredpisi>

Kakovost revizijskega okolja

Se kaže v:

- ugledu revizijskih družb;
- odklanjanju napak in napačnih revizijskih mnenj;
- cenah revizijskih storitev;
- pogajalski moči revizijskih družb;
- interesu za delo v revizijskih družbah;
- plačah zaposlenih v revizijskih družbah;
- sredstvih ki jih ima na razpolago Agencija za varovanje kakovosti revidiranja.

Kakovost revidiranja revizijskih družb

Številne raziskave različnih avtorjev so potrdila, da je cena revizijskih storitev:

(porabljene ure revidiranja X cene urne postavke),

najbolj v medsebojni odvisnosti s kakovostjo revidiranja.

Revizijski napor je povezan z delovnim časom revizijskega osebja ali razporeditvijo bolj izkušenega osebja, kar kaže večje napore.

Mehanizem za zmanjšanje kakovosti revizije

**Velja domneva, da so revizorji, ki dosega-
jo nenormalno visoke revizijske cene,
motivirani, da dovoljujejo naročnikom
uporabo računovodskih tehnik, s katerimi v
računovodskih izkazih prikazujejo boljšo
sliko poslovanja in finančnega položaja.**

**V nasprotju in ob predpostavki, da so
revizijske cene merilo revizijskega napora, bi
lahko znižanje revizijskih cen odražalo nizko
raven revizijskega napora oziroma močno
pogajalsko moč naročnikov revizijskih
storitev.**

Kakovost dela Agencije za javni nadzor nad revidiranjem

Je najmočnejši udeleženec v modelu kakovosti revidiranja. Kakšno je lahko vloga regulatorja:

a) pasivna: skrbi za izvajanje nazora; izvršuje sankcije, skrbi da revizijske družbe poročajo, sprejema podzakonske predpise itd.

b) aktivna: zajema naslednje aktivnosti:

❖ določanje potrebnega časa za revidiranje računovodskih izkazov za srednja in velika podjetja;

Kakovost dela Agencije za javni nadzor nad revidiranjem

- ❖ spremlja cene in revizijske družbe opozarja revizijske družbe, če cene ne zagotavljajo kakovost revidiranja (da se ponovno zagotovi atraktivnost revizijskega poklica). Te lahko določi z mednarodno primerjavo cen revizijskih storitev v EU;
- ❖ na osnovi zahtev Agencije bi lahko revizijske družbe predlagale povečanja cen, zaradi povečanja števila ur revidiranja;
- ❖ če revizijske družbe kljub temu ne bi uskladile cen, je to lahko razlog za izredni nadzor. Odgovoren za cene in predviden čas revizijskih storitev je direktor družbe;

Kakovost dela Agencije za javni nadzor nad revidiranjem

- ❖ **minimalni čas revidiranja, je zaščita pooblaščenih revizorjev, da lahko odklonijo posel, če mu ga direktor družbe ne zagotovi;**
- ❖ **s povečanjem cen se povečuje tudi prihodek Agencije za javni nadzor nad revidiranjem, saj njen delež znaša 0,9 % prihodkov revizijskih družb;**
- ❖ **z večjim proračunom Agencije za nadzor nad revidiranjem, se lahko ta izboljša model kakovosti.**

Kakovost sodnega varstva

Dober zgled kakovostnega sodnega varstva pooblaščenih revizorjev je nemška rešitev, po kateri pooblaščeni revizorji kot stroka v sodnem postopku sodelujejo kot prisedniki na vseh treh sodnih stopnjah odločanja:

- a) Na prvi stopnji odloča senat pri deželnem sodišču. Senat za revizijske zadeve odloča izven glavne obravnave v sestavi treh sodnikov, v glavni obravnavi pa še z dvema pooblaščenima revizorjema kot prisednikoma.***

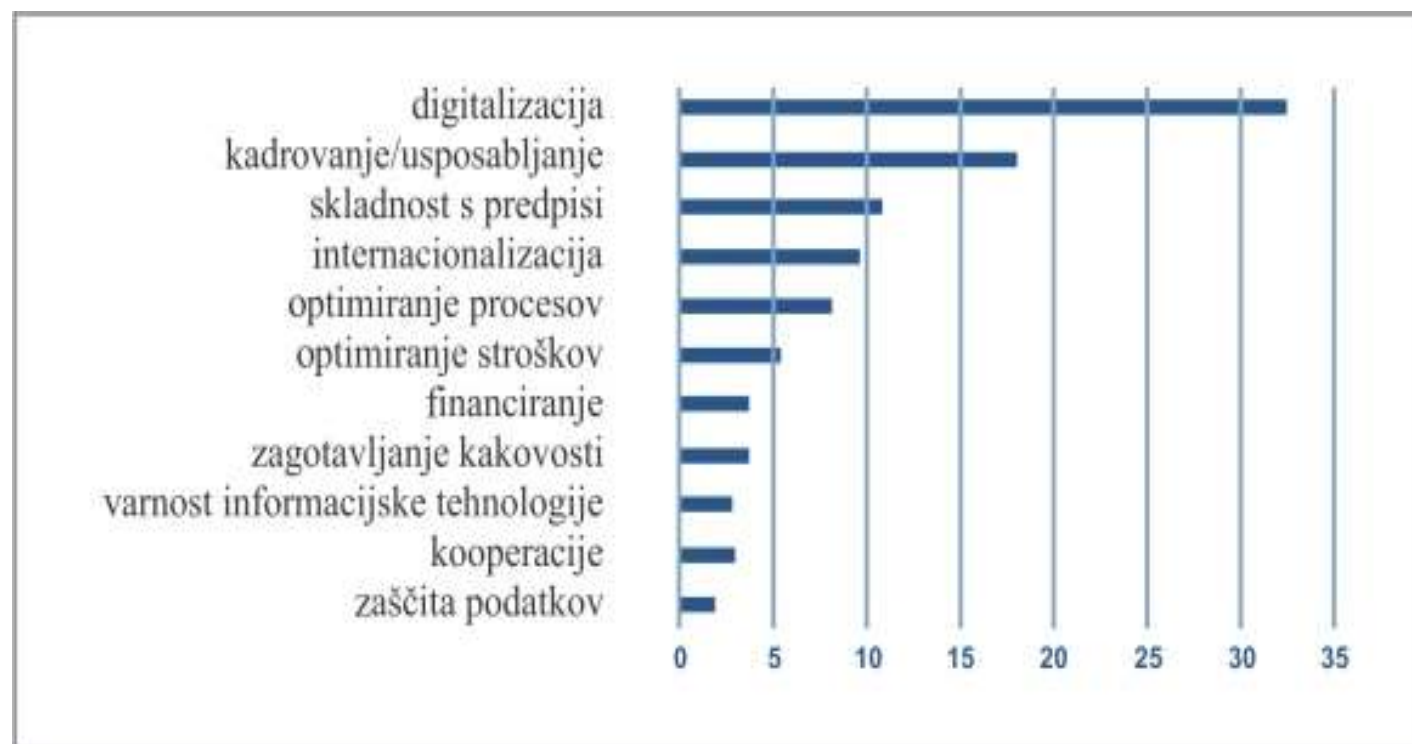
- b) Na drugi stopnji odloča senat pri višjem sodišču. Senat za revizijske zadeve odloča izven glavne obravnave v sestavi treh sodnikov, v glavni obravnavi sodelujeta še dva pooblaščenata revizorja kot prisednika.***
- c) Na tretji stopnji odloča senat zveznega sodišča, ki je sestavljen iz predsednika, dveh članov zveznega sodišča in dveh pooblaščenih revizorjev kot prisednikov.***

**Zakaj je pomembno premagati krizo
revizijske dejavnosti v Sloveniji ?**

Najpomembnejše revizijske teme, kot jih zaznavajo nemški direktorji revizijskih družb.

(v %)

Vir: Jörg Hossenfelder (2019, 13)